

Några reflexioner med anledning av ett JO-ärende

Av taxeringsintendenten Jan Sundin

I ett JO-ärende 1970 (se denna tidskrift 1970, s 425 ff) förekom följande. Vid inspektion hos en lokal skattemyndighet hade JO observerat, att en underrättelse om avvikelse från viss skattskyldigs deklaration återkommit outlöst i retur. Från myndighetens sida hade inte vidtagits någon annan åtgärd än att underrättelsen sorterats in i deklaraationsakten.

JO redogjorde för gällande bestämmelser i taxeringsförordningen och taxeringskungörelsen om när och hur underrättelse om avvikelse skall utsändas och vad som skall göras, om underrättelsen återkommer som obeställbar. I korthet innebär dessa bestämmelser följande. Om självdeklaration inte följts vid taxeringen, skall till deklaraanten sändas underrättelse om i vilka hänseenden deklaraationen frångåtts och om skälen för avvikelsen. Underrättelsen skall innehålla besvärshänvisning samt skickas i rekommenderat brev. Om underrättelsen återkommer som obeställbar och det förekommer anledning anta att deklaraanten kan anträffas, bör, där så lämpligen kan ske, underrättelsen delges honom genom post- eller polisdeltgivning. Såvitt möjligt skall underrättelsen expedieras före den 1 juli under taxeringsåret. Den vanliga besvärstiden, som gäller för skattskyldig – den 15 augusti samma år – förlängs väsentligt, om denne inte fått föreskriven underrättelse senast den 15 juli; han får då rätt att klaga i särskild ordning enligt 99 § taxeringsförordningen.

JO underströk vikten av att den skattskyldige underrättas om taxeringsnämndens beslut. Kommer underrättelsen inte den skattskyldige tillhanda, medför detta normalt, att han får kännedom om beslutet först när han får debetsedel på slutlig skatt, i regel i december månad under taxeringsåret. Det kan också inträffa, menar JO, att den skattskyldige överhuvud inte får klart för sig att deklaraationen inte följts, något som kan leda till rättsförlust för honom.

JO diskuterade därefter vad som från lokal skattemyndighets sida bör iaktas, när underrättelsen utsänts men inte utlösts av den skattskyldige. Av bestämmelserna framgår, att den outlösta försändelsen inte utan vidare kan läggas in i deklaraationsakten, säger JO. I vilken mån åtgärder skall vidtas för att den skattskyldige skall få del av underrättelsen beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Därvid är bl a att beakta, den tidpunkt, då underrättelsen kommer i retur. Återkommer försändelsen så sent, att deklaraanten inte kan nås med en ny försändelse senast den 15 juli, kommer denne att få rätt att anföra besvär i särskild ordning. Det saknar betydelse, vid vilken tidpunkt delfåendet sker efter nämnda datum. Den outlösta försändelsen kan därför mången gång lämpligen sändas till deklaraanten i vanligt lösbrev. Ett skäl att tillämpa

denna ordning kan vara att underlåtenheten att utlösa det första brevet kan förmodas bero på att adressaten varit bortrest. Ett lösbrev, menar JO, kan nå den skattskyldige förr eller senare. En förutsättning är givetvis, att korrekt adress används, vilket måste kontrolleras.

I detta sammanhang påpekade JO följande. Den tryckta besvärshänvisningen på underrättelseblanketten behandlar endast reglerna för besvär i vanlig ordning. Man bör därför till den förnyade underrättelsen foga ett meddelande, i vilket reglerna i 99 § taxeringsförordningen om den förlängda besvärstiden klargörs. Om inte sådant meddelande lämnas, får den skattskyldige felaktigt besked om sina möjligheter att anföra besvär.

Såsom JO i annat sammanhang (se ämbetsberättelsen 1969, s 367) påpekat, är det allmänt känt bland taxeringsfolk, att det inte är ovanligt, att taxeringsnämnderna expedierar underrättelserna först efter utgången av juni månad samt att därtill åtskilliga av de rekommenderade försändelser, som innesluter underrättelserna, av olika skäl kommer i retur. Den främsta orsaken är troligen, att många skattskyldiga befinner sig på semester under juli månad. Detta resulterar i att de antingen inte alls nås av underrättelsen eller också att de får underrättelsen efter den 15 juli. JO:s påpekanden om att lokal skattemyndighet har vissa skyldigheter att vidta åtgärder för att de skattskyldiga skall få del av underrättelserna måste hälsas med tillfredsställelse, eftersom bestämmelserna härom i stor utsträckning torde ha förbisetts. Det är intressant att se, vilka åtgärder JO anser böra vidtas från myndigheternas sida.

Enligt JO bör en lokal skattemyndighet kunna sända den outlösta försändelsen till deklaranten i vanligt lösbrev. Det synes kunna ifrågasättas, om JO kan åberopa någon författningsbestämmelse för ett sådant förfaringssätt. Enligt 69 § 4 mom taxeringsförordningen skall underrättelsen, om den återkommer såsom obeställbar och det förekommer anledning anta att den skattskyldige kan anträffas, delges genom post- eller polisdelgivning. Användandet av lösbrev föreskrivs alltså inte i taxeringsförordningen. Orsaken härtill torde vara, att det – som kammarrättsrådet Lagergren understryker i sitt arbete Rättvisa vid taxering, s 42 – är av stor processuell vikt att myndigheterna kan lämna uppgift om den dag, då den skattskyldige utkvitterat försändelsen med underrättelse om avvikelse från självdeklarationen. Vad Lagergren avser är uppenbarligen, att det – om en skattskyldig anfört besvär efter den vanliga besvärstidens utgång – kan bli nödvändigt att fastställa, när han erhållit del av underrättelsen om avvikelse. Enligt den praxis som torde tillämpas inom flertalet län brukar taxeringsintendenten så snart en skattskyldig klagat för sent regelmässigt göra vad som kallas desertionsinvändning, d v s hemställa, att besvären inte upptas till prövning. För att kunna göra en sådan invändning måste intendenten emellertid först förvissa sig om att den skattskyldige mottagit underrättelsen senast den 15 juli under taxeringsåret, se JO:s ämbetsberättelse 1969, s 367. Har underrättelsen sänts i rekommenderat brev, är det inte förenat med stora svårigheter att utröna, när den skattskyldige utkvitterat försändelsen. Har underrättelsen däremot sänts i lösbrev till den skattskyldige, finns inte några möjligheter för en intendent att fastställa, när den skattskyldige mottagit

underrättelsen. Möjligheten för en taxeringsintendent att i sådana fall göra deservationsinvändning bortfaller således.

Ytterligare en reflexion kan göras med anledning av detta JO-ärende. Om en taxeringsnämnd utsänder underrättelserna så sent att det står klart för nämnden, att de kommer att nå deklaranterna först efter den 15 juli under taxeringsåret, borde det vara naturligt, att taxeringsnämnden i underrättelsen lämnar ett meddelande, i vilket reglerna om den förlängda besvärstiden omtalas. Kanske kan man gå ett steg längre och kräva, att ett sådant meddelande alltid lämnas i underrättelsen, eftersom det – oavsett när underrättelserna utskickas – alltid föreligger risk för att någon skattskyldig utkvitterar underrättelsen efter den 15 juli. Någon föreskrift om att så skall ske finns dock inte, något som är anmärkningsvärt. Men det kan vara skäl att påpeka, att en skattskyldig kan ha besvär rätt enligt 99 § taxeringsförordningen även i andra fall än de som omtalas i JO:s ärende, nämligen om underrättelsen inte är avfattad på föreskrivet sätt. De innehålls- och formkrav, som är föreskrivna, är följande:

- a) underrättelsen skall ange i vilka hänseenden deklARATIONEN frångåtts,
- b) skälen för avvikelserna skall anges i underrättelsen,
- c) underrättelsen skall vara undertecknad av ordföranden, samt
- d) underrättelsen skall innehålla besvärshänvisning.

Erfarenheten visar, att det sällan förekommer, att underrättelserna är bristfälliga i något av de under c) och d) angivna hänseendena. Däremot förekommer i anmärkningsvärt stor utsträckning, att i underrättelsen inte angetts, i vilka hänseenden deklARATIONEN frångåtts eller att skälen för avvikelserna inte angetts. Trots att JO ständigt understryker vikten av att dessa föreskrifter iakttas, ser man nästan dagligen felaktiga eller ofullständiga motiveringar.

Det är allmänt omvittnat, att deklaranterna är anmärkningsvärt okunniga om gällande regler om förfarandet i taxeringsnämnd och högre instanser. Man kan nog våga påståendet, att ytterligt få skattskyldiga känner till reglerna om besvär rätt enligt 99 § taxeringsförordningen. Varför har man inte dragit konsekvenserna härav? Enligt min mening borde det i den tryckta besvärshänvisningen på underrättelseblanketten lämnas åtminstone ett kortfattat meddelande, som klargör för den skattskyldige att han har förlängd besvärstid även i de fall där underrättelsen är ofullständig eller felaktig. Åtskilliga rättsförluster skulle därigenom undvikas.